

és csak a saját baját látja. András segít, András beszélgetést kezdeményez és még a siránkozót is belevonja abba a hangulatba, ami szép lassan eluralkodik a szobában: nevéssünk a saját bajunkon.

Aztán viccek is röpködnek és a hasmútétes „szomszéd” már mosolyogva nyög, hogy ne nevetessük, mert húzódik a sebe. Ezután - mikor máskor, mint reggel ötkor, hőmérőosztás után - megbeszéljük a nagypolitikát, békében, kiderül, hogy ki így, ki másként gondolja, de nem alakulnak ki az odakint húzódó frontok, mert András közreműködésével inkább azon nevetünk, hogy ki tud már közülnk megborotválkozni, s ki választja inkább még egy napra a szőrösséget...

Aztán András megkapja az utolsó átkötözést és hazamehet. Kissé csendesebb lesz a kórterem, s nehezebb visszaidézni a jó hangulatot.

András azóta, remélem, jól érzi magát és saját nevenapját is vidáman ünnepelheti. Ha tőlem függene, adnék neki egy Szent András-rendet. Hogy az orosz-t-e vagy a skótot? Mindegy, csak mosolyt fakasszon.

December 4-én Borbára

Így is mondták, főként Erdélyben. Volt ez a Barbara, ez a „barbár nő” magyarul még Borbál, Borbálya is, hogy a becézésekről ne is beszéljünk. Miután pedig a Jézus-hittől megóvando, pogány apja toronyba záratta a leányt (apja, aki végül ki is végezte - igen, bizony elképesztően vérgőzös, szadista legenda a Borbáláé), ezért a szent attribútuma a torony, ugyanakkor ő a jó halál védőszentje.

A torony miatt ajánlották oltalmába a középkori városok a lőportornyot, de annyira népszerű szent volt akkoriban, hogy védelme egyszerűen „átcsúszott” a bányászokhoz is. (Az a magyarázat, hogy a bányászatnak köze van a robbantáshoz, tehát a lőportoronyhoz, s így módon Borbálához, már későbbi spekuláció.) Mindenesetre a hazai bányászok Szent Borbála zászlójával mentek ilyenkor misére s aztán Borbála-napi bál is következett.

A környékbeli népeknél hasonlóan népszerű, sőt, kizárólag bányász-szent, a Borbála-bálokhoz pedig az említettek miatt hozzátartozik a pukkanás, robbantás, tűzijáték is.

Zárszó

Kedves olvasóim, november fényei s december első villanása után tisztítsák ki szépen csizmájukat (netán unokáik cipőjét) és tisztán állítsák az ablakba, hogy Mikulás méltón előkészített helyre tehesse a csörgő diót, mogyorót.

Mi pedig találkozunk decemberben, addig is lássunk a Luca-szék faragásához.

dcs

Arcok, fotók, zene és gyertyaláng

A XII. kerületi Örmény Önkormányzat rendezésében a MOM Művelődési Központban megnyílt az *Örmény arcok - örmény szemek* című fotókiállítás. A Kisebbségi Önkormányzat elnöke, Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit köszöntötte a résztvevőket.

„Először is köszönetem fejezem ki Dr. Mitnyan György polgármester úrnak, amiért díjtalanul bocsátotta rendelkezésünkre a Művelődési Központ Kupolatermét. Külön köszöntöm Dr. Issekutz Saroltát, a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnök asszonyát, aki a kiállítási anyagot összegyűjtötte és a rendelkezésünkre bocsátotta.

Szeretnék köszönetet mondani Kapuvári Beatrixnak, a Művelődési Központ igazgatónőjének és kedves munkatársainak a kiállítás megrendezéséhez nyújtott segítségükért.”

Ficzus Margit így folytatta: „1981-ben egy társasutazás keretében jutottam el Örményországba, amelyet égbenyúló országnak neveznek. Területe több, mint ezer méter

magasságban terül el a Kaukázuson túli vidék déli részén.

Jereván Babilonnal egyidős. /.../ Nagyon szép város. Tágas terek és sugárutak, zöldellő kertek és parkok, rózsaszínű tufából épült házak. És a szökőkutak fantasztikusan szépek. Jerevánt a szökőkutak fővárosának is szokták nevezni.

Húsz perces autóút után érkeztünk el Ecsmiadzinba, a kereszténység egyik ágát képező örmény - gregorián egyház központjába. A múzeum fő látványossága Noé bárkája, hiszen az „ősapa” az Ararát tetején várta meg az özönvíz végét. Itt megajándékoztak egy örmény amulettel, hogy vigyázzon reám életutamon. Ez vízcsepp formájú, égőpiros üvegmedál, rajta fekete szem, amely elkergeti az ártó szellemeket. Az aprócska emléktárgy mai napig is a legkedvesebb ékszereim közé tartozik. Eddig óvott és segített...”

Az elnök asszony beszélt Garniról, ahol a pogány napisten temploma áll, a gegardi 12-13-ik századi barlangkolostorról és a híres Szevan tóról, amely a világ legnagyobb tengerszeme, csaknem kétezer méter magasságban.

Örményországot a szabadég alatt elterülő múzeumnak is hívják, hiszen mindenütt rengeteg műemlék látható. Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit ezekután Lászlóffy Aladártól idézett:

„Egy, kinek megrázó, kinek csak kalandízú örmény legenda szerint, egyszer, nehéz időkben, mikor másként nem lehetett, mint mentenivaló legfőbb kincsét egy közösségnek, a Szentírást lapjaira szedték szét és a szertefutók egyenként menekítették magukkal, ki-ki egy elbírható hányadát, részét a nagyszerű teljességnek, elbujdostak vele havasok havába, mocsarak békanyála alá, az esendőség fekete árnyai alá menekülve. Aztán a veszély múltán, amikor végre összegyűlhetnek újra, összerakták diadalmasan, vagy csak kicsit még remegve, dideregve a könyvet. Egyben ez volt az ő népszámlálásuk is, a nagy és megnyugtató: MEGMARADTUNK! kiáltás, vagy csak suttogás, sóhaj. Aki megtartja a parancsolatot, megtartja önmagát; aki nem vigyáz útjaira, meghal.”

A bevezető előadásban a XII. kerületi elnök asszony kitért azokra az örménymagyarokra, akik vértanúként, politikusként, alkotóművészként, tudományos kutatóként szolgálták a magyar hazát, majd így folytatta:

„1916. augusztus 28-án hajnalban lángokba borult Csíkszereda. Felgyújtották a várost. Az álmukból felvert emberek - közöttük nagyszüleim - sebtében összekapkodott pár holmival, egy szál ruhában menekültek. Riadalom, kapkodás, fejvesztettség mindenütt. Életre szóló trauma gyermeknek, felnőttnek egyaránt. Édesapám ekkor 7 éves volt. Erről a rettenetes gyermekkori élményéről soha nem tudott beszélni, sőt Erdélyről sem. Ha szóba került Trianon és a szülőföldje, elkomorult és elhallgatott.

Nagymamám mesélt nekem a tündérek kertjéről, Erdélyről. Varázslatos, mesebeli szépségű világról. Ahányszor Erdélyben járok, édesapám szemével - helyette - nézem a tájat és gyűjtök gyertyát mindenütt helyette is az ősök emlékére.

A sok ismert és ismeretlen örmény arc láttán kérem, jusson eszükbe, hogy egy nagyon tehetséges, nagyon sokat szenvedett nép fiait, leányait látják a fényképeken, akik a híresen szép örmény szemekkel tekintenek most vissza önökre. A történelmi örménység, a magyarörmények magyar anyanyelvűek, de büszkék örmény gyökereikre.”

Ezután az aradi vértanúkra emlékezve felolvasta a tizenhárom nevet, hozzátéve az első kivégzett miniszterelnök, Batthyány Lajosét és megnyitóbeszédét így zárta:

„Kérem, emlékezzünk rájuk tisztelettel, főhajtással, néma csendben egy percig. Az emlékezés lángját most az összes vértanú lelki üdvösségéért gyűjtöm meg.”

Az emelkedett hangulatot Kátainé Szilvay Ingrid pódiumműsora gazdagította és mélyítette tovább. Az előadóművész zenei és irodalmi produkcióval tisztelte meg a közönséget. Zongorán elhangzott *Bartók Béla* Román táncok című művéből a III. tétel, majd *Sully Prudhomme* versét hallhattuk Kosztolányi Dezső fordításában, ezután az Aradi vértanúk balladája és *Jánosházy György* Örmények című írása hangzott el. Szilvay Ingrid végül egy saját maga által fellelt zenei-szövegi egyezés alapján született, s köreinkben méltán

közkedveltté vált dallal tisztelte meg közönségét: Bartók Béla Román táncok című feldolgozásának IV. tétele dallamára előadta a „Zádíg, zádíg...” kezdetű, erdélyi örmény dalt.

Vox turturis

A Vox turturis együttes szerdán mutatta be a Palestrina-motetták első öt kötetéből válogatott műsorát a kolozsvári Zeneakadémián. Jelenleg Budapesten, a Gellért-hegy lábánál lévő örmény templomban énekelnek.

Kolozsváron van egy énekegyüttes, amely (szinte) kizárólag Palastrináért és Palestrinából él. Az énekegyüttes nevét a bibliai Énekek éneke egyik verse „ihlette”; Vox turturis - a vadgalamb hangja.

A Vox turturis mostanában Budapesten énekel: az örmény gyökerek ápolását határokon átnyúló elkötelezettséggel végző Issekutz Sarolta hívta meg, hogy a Gellért-hegy lábánál álló örmény templomban énekeljék a Palestrina-motetták első öt kötetéből válogatott programjukat, amelyet egyébként szerdán mutattak be kolozsvári Zeneakadémia orgona-termében is. A XVI. század második felében kiadott ötszólamú motetták nagy többségükben ószövetségi szövegekre (zsoltárookra, Jesajahu próféta könyvére stb.) komponált rövid korális művek. A zeneakadémiai hallgatókból álló kisegyüttest indulásától kezdve a most ötödéves karmesterszakos, szegedi születésű - de Petre Sárceánál tanuló - Flórián Gergely vezeti, akiről egyszer csak kiderült: az ükapja Aranyosgyéresen volt református pap. Egyéb elismerések mellett a Vox turturis elnyerte a Communitas Alapítvány 2003-as alkotói ösztöndíját. S majd ha megtér a budapesti örmény templomból, hozzákezd Rameau Pygmalion című operájának próbáihoz, amelyet novemberre tűzött műsorra a kolozsvári Opera.

Bár a Vox turturis első nyilvános énekléseitől kezdve jól összeecsiszolt, egyensúlyosan hangzó kamarakórusként mutatkozott be, Flórián Gergely a legkevésbé sem akarja meghatározó módon „rányomni bélyegét” az előadói stílusra. „Mindenki hozza magával az egyéni koncepcióját - mondja Flórián-, ami egyszerre jelent egyféle garanciát az együttes megmaradására, amikor én majd visszatérek Magyarországra, és ugyanakkor egy szép, de korántsem könnyű összjáték elé is állít. Egyeztetni kell, szabadságokat kell összhangba hozni úgy, hogy szabadságok maradjanak. Azt egyébként, hogy a Palestrina műveket - legyenek azok misék vagy motetták - visszavigyük saját közegükbe, a liturgiába, állandóan és folyamatosan tervezzük, de úgy látszik, még nem elég elszántan.”

Palestrina világa olyan katolikus, mint amilyen evangélikus a Baché: mindkettő egyetemes. Aki belemélyed Palestrina hallgatásába, esetleg tanulásába, természetesen nyomban felfedezi e világ sajátos arculatát - mint ahogy lehetőségeinek kimeríthetlenségét is. „Nyilván vannak Palestrina-iskolák. Én nem ismerem ezeket az irányokat - mondja Flórián Gergely -, sőt néha el kell gondolkoznom, hogy amit hallok, az képvisel-e egyáltalán valamilyen interpretációs stílust vagy sem. Azt biztosan tudom, hogy amit korábban egyesek Magyarországon Palestrináról mondtak, hogy »matematikailag kimért«, meg hogy »érzelemtelen«, az egyáltalán nem igaz. Számomra már az is nagy kísérlet, hogy megtudjam: föl lehet-e fogni valamit, s ha igen, mennyit a Palestrina utánozhatatlan világából. Ha az általunk megtanult és sokszor előadott darabokat meghallgatom, teszem azt a Hilliard-együttes interpretációjában, ráébredek, hogy akár egészen mást is jelenet ez a zene, úgy jelent egészen mást, hogy közben a mi interpretációnk is igaz. Nehéz ezt megmagyarázni... És vannak kristálytisza megoldások, amelyek viszont nem mondanak semmit.”

A Vox turturis előtt nagy tervek állnak, még ha karnagya láthatólag nem törekszik is vasakarattal egyféle látványos „karrier-ív” felépítésére. A „turturisosk” tizen-valahányan vannak, és persze egyikőjüknek sem ez az egyetlen elkötelezettsége. Nem egyszerű mindent